

Методичні рекомендації
керівникам навчальних закладів професійної (професійно-технічної) освіти
та передвищої фахової підготовки «Виховна робота в умовах воєнного стану»

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності (Вікіпедія).

У цих надскладних умовах воєнного стану Міністерством освіти і науки України прийнято рішення про відновлення освітнього процесу там, де це є можливим. Наголошується, що в організації освітнього процесу пріоритетом має стати забезпечення максимально можливої безпеки для кожної людини.

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану потребує іншого змісту та підходів до проведення виховної роботи. Основним цільовим напрямом має стати забезпечення безпекової складової здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя.

Виходячи з цього основними напрямками та завданнями виховної роботи класного керівника мають стати:

1. Надання здобувачам освіти базових знань з основ безпеки та формування поведінки правильних безпекових дій в умовах воєнного стану, навчити правилам збереження здоров'я, життя свого, оточуючих в разі бойових дій;

2. Надання психологічної підтримки, забезпечення психолого-педагогічного супроводу емоційно вразливих категорій осіб;

3. Сприяння адаптації та емоційно-психологічної підтримки тимчасово внутрішньо переміщеним особам;

4. Формування рис і якостей «українця-переможця» у війні російської федерації проти України:

- моральна стійкість, витримка, сила волі і твердість духу;
- протидія ворожій пропаганді, віра в перемогу, підтримання власного емоційного ресурсу;

- здатність та вміння протистояти негативним емоціям, стресу, тривозі, почуттю небезпеки;
- співчуття, милосердя, взаємодопомога, волонтерство, відчуття себе громадянином.

НАПРЯМ: Надання знань з основ безпеки, формування поведінки правильних безпекових дій.

Статистика свідчить, що паніка та неправильні дії під час військових дій є основною причиною численних жертв у подібних ситуаціях. Кращий спосіб врятуватися - це уникнути загрози заздалегідь, зберігати спокій та розсудливість. В ситуаціях загроз, які можуть виникнути під час надзвичайних подій та воєнних дій, зберегти спокій допоможуть знання з основ безпеки та правил поведінки щодо дій в наявних ситуаціях.

Україна постала перед серйозними загрозами збереження державного суверенітету, утримання територіальної цілісності, виживання українства як нації. Перед викликами наявної ситуації, не визначеної тривалості російського вторгнення та ведення бойових дій на території України, постійної в подальшому часі військової загрози з боку російської федерації виховна робота в закладі освіти має бути спрямована на забезпечення безпекової складової здоров'я здобувачів освіти на всіх рівнях із залученням усіх учасників навчально-виховного процесу. Особлива і важлива роль належить класному керівнику, який знає своїх вихованців, організовує виховний процес, залучає до проведення виховної роботи відповідні служби.

Одним із напрямів роботи класного керівника в умовах воєнного стану, постійних воєнних загроз є надання здобувачам освіти знань з основ безпеки, ознайомлення їх з важливими для збереження здоров'я та життя правилами дій в певних ситуаціях. Питаннями для розгляду мають бути наступні:

- воєнний стан, надзвичайна ситуація, заборони та обмеження;
- правила поведінки в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру: необхідно, не рекомендується, забороняється;
- що таке «тривожна валіза», як підготувати, що покласти;
- як діяти під час сигналу «повітряна тривога», під час онлайн-уроків, якщо вмикається сигнал «повітряна тривога»;
- правила спілкування в соціальних мережах в умовах воєнного стану;

-

- як вчиняти з інформацією, яка несе загрозу для України (не фотографувати місцевість, не публікувати, не репостити інформацію, яка містить фото з координатами інфраструктури населеного пункту, розташування ЗСУ тощо);

- що робити, якщо виявлено підозрілий або вибухонебезпечний предмет;

- як поводитися під час обстрілів стрілецькою зброєю, артобстрілах, артилерійських обстрілів системами залпового вогню;

- як діяти у разі виявлення диверсантів, на що і на кого звертати увагу;

- як діяти в умовах хімічної атаки;

- перша домедична допомога під час обстрілів;

- домашня медична аптечка, що має бути;

відповідальність за паління сухої трави в період воєнного стану (Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 03.03.2022 року №2113-IX, ст. 113 «Диверсія»: «Вчинення з метою ослаблення держави..., підпалів..., вчинені в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, - караються позбавленням волі на строк 15 років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна».

Диверсія – підірвні дії (підпали, руйнування), здійснювані спеціально підготовленими агентами або групами в мирний і військовий час в цілях ослаблення економічної і військової потужності, а також і морального стану. Підпал – це свідоме спричинення пожежі через застосування джерела вогню до певних об'єктів (сайт «Безоплатна правова допомога»).

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ НА ДОПОМОГУ:

1. Сайт → МОНУ → головна міністерство → діяльність → цивільний захист та безпека → життєдіяльності рекомендації щодо дій у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації:

- «Рекомендований вміст тривожної валізи»;

- брошура «У разі надзвичайної ситуації або війни» (поради до підготовки вдома; що робити в надзвичайній ситуації або в зоні бойових дій; як не стати жертвою дезінформації; що робити після отримання сигналу «Увага всім»; як підготувати «тривожну валізу»; дії під час обстрілів стрілецькою

зброєю, артобстрілах, артилерійських обстрілів системами залпового вогню; що має бути в аптечці);

- посібник «Світлана Ройз «Ми готові. Про дітей» (як говорити про загрози з найменшими членами родини і як навчити їх діяти різних ситуаціях).

2. Сайт «Державна служба України з надзвичайних ситуацій» → головна → громадянам → дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру.

3. Сайт «Всеосвіта», #STOP_SEХтинг - свіжі сторінки за тегом:

- правила поведінки в інформаційному просторі під час війни;
- правила критичного оцінювання інформації під час війни;

4. Методичні рекомендації до наскрізної навчальної програми з позашкільної освіти оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій», рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 4 від 31 березня 2022 р.):

- умови війни: правила та поради;

-
хімічна небезпека.

5. «Вивчаючи міжнародне гуманітарне право». Навчально-методичний посібник для закладів освіти, за редакцією радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, кандидата юридичних наук Т.Р. Короткого: модуль 9: Основи безпеки та правила поведінки у період збройного конфлікту та інших надзвичайних ситуацій.

НАПРЯМ: Психолого-педагогічна підтримка та допомога

Військові дії в країні проходять глибокою емоційно психологічною раною всередині кожної людини. Зміна настрою, страх, тривога, неврівноваженість, емоційні вибухи, паніка, зневіра... Це неповний перелік тих характеристик, які руйнують особистість, заважають їй критично оцінювати ситуацію, адекватно діяти.

Психологи кажуть, що настрій людини на війні не менш важливий, аніж справжня зброя чи техніка. Тому, завданням класного керівника в умовах воєнного стану має стати підтримка і надання здобувачам освіти допомоги в нормалізації та стабілізації психічного стану як через особистий прояв посиленої уваги, вияв любові до вихованців/вихованця, так і звертання до практичного психолога для подальшої психологічної підтримки тих вихованців, які цього потребують.

На необхідність психологічної підтримки дітей наголошується в листі Міністерства освіти і науки України №1/3371-22 від 06.03.2022 року «Про організацію освітнього процесу».

Міністерство освіти і науки рекомендує для роботи:

Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій», лист №1/3872-22 від 04.04.2022 року;

Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні, лист №1/3737-22 від 29.03.22 року.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ НА ДОПОМОГУ:

1. Сайт МОНУ → головна → освіта → позашкільна освіта → психологічна служба → психологічна підтримка дітей:

- всеукраїнський розклад (психологічні хвилини);
- проект психологічної підтримки «ПОРУЧ» (групи психологічної підтримки для підлітків, батьків, психологів);

- матеріали для використання в роботі під час воєнних дій.

2. Сайт МОНУ → головна → новини → підтримка дітей, поради для вчителів:

-підтримай дитину: що вчителі можуть зробити, щоб допомогти учням;

посібник «Розмови про війну, питання та відповіді про війну для батьків та опікунів дітей та підлітків»: чому важливо говорити про війну; як слід говорити про війну; як ми можемо скористатись війною, щоб навчати про ненасильство та будувати мир.

НАПРЯМ: Підтримка тимчасово внутрішньо переміщених осіб

В листі Міністерства освіти і науки від 06.03.2022 року №1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» сказано, що у багатьох регіонах заклади освіти відкрили свої двері для біженців, тимчасово переміщених осіб. Тимчасово внутрішньо переміщені особи – це особи, які внаслідок агресії російської федерації евакуйовані з місця постійного проживання.

Завдання класного керівника – допомогти здобувачам освіти з числа тимчасово внутрішньо переміщених осіб адаптуватися в учнівському колективі групи. Організація підтримки та допомоги має здійснюватися у співпраці з практичним психологом та соціальним педагогом закладу в плані соціально емоційно психологічно моральної підтримки та матеріальної допомоги із залученням відповідних служб місцевих громад.

НАПРЯМ: Формування рис, якостей особистості «українця-переможця»

Щодо вибору методів, засобів, форм роботи керуємося:

- Про закінчення навчального року в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, лист МОН № 1/3952 від 07.04.22 року, пункт1: Відповідно до підпункту 3.3.1 пункту 3.3 Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом МОНУ від 30.05.2006 №419 педагогічні працівники самостійно, з урахуванням основ педагогіки, визначають засоби і методи навчання та виховання учнів.

- Орієнтовне положення про організацію і проведення виховної роботи в професійно-технічних навчальних закладах МОНУ, наказ №257 від 16.04.2002р.;

-
- Методичні рекомендації щодо організації та проведення виховної роботи в професійно-технічному навчальному закладі, лист МОНУ від 09.07.2001р., № 1/9-252;

- Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей, рекомендовано до друку вченими радами Інституту проблем виховання НАПН України, протокол № 6 від 02.07.2018 р., Інституту модернізації змісту освіти МОН України, протокол № 22.1/10-3356 від 27 серпня 2018 р.

Щоденно, в залежності від форми навчання (офлайн - в закладі освіти, онлайн - в групі), проводимо загальнонаціональну хвилину мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України (Указ Президента України № 143/2022 від 16.03.22 року «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України») з проговоренням слів орієнтовного змісту:

«Вшановуємо світлу пам'ять, громадянську відвагу, самовідданість, силу духу, стійкість, героїчний подвиг воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, жертв військових злочинів та геноциду, мирних жителів сіл, маленьких і великих міст, наших співвітчизників, які загинули унаслідок збройної агресії російської федерації проти України загальнонаціональною хвилиною мовчання. Ви назавжди у наших серцях. Ви частина хороброї нації, частина перемоги України».

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ:

Щодо плану виховної роботи керівника навчальної групи, то Закон України «Про освіту» надає педагогу академічну свободу в організації освітньо-виховного процесу. Враховуючи воєнний стан, виклики та загрози, які впливають на подальшу стабільність суспільного життя рекомендуємо планування виховної роботи класного керівника здійснювати помісячно із записом у журналі обліку, реєстрації підсумків організації та проведення виховної роботи з внесенням корективів відповідно наявного стану та ситуації.

15 вересня 2022 року